

עין משפט
נר מצוה

ב:

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

מסורת הש"ס

1 א מ"י פ"ו מהלכות
עבדים הלכה 1 סמ"ג
עין ש"ס ט"ו ע"י פ"ו
ק"ו ט"ו ע"י פ"ו
2 ב מ"י פ"ו מהלכות
אבות הלכה 10 ו"ט
מהלכות גירושין הלכה 10
ופ"ט מהלכות מיתה
הלכה 10 ו"ט ע"י פ"ו
סמ"ג ק"ה פ"ו ו"ט
סמ"ג ק"ה פ"ו ו"ט
סמ"ג ק"ה פ"ו ו"ט
3 ג מ"י פ"ו מהלכות
הגנה הלכה 10 סמ"ג
ע"י פ"ו ו"ט
4 ד מ"י פ"ו מהלכות
ע"י פ"ו ו"ט

רבינו חננאל

ואמרין (לאתי מאי)
לאתי וסמא באבת
מעיון שחייב בראיה
ודלא יחזיק בן הדבאי
שהוה פטור ואסיקא
לעולם לאתי חזרו
עבר לחזרו קאי אפי"ם
שחייבין לא שחייבין
אחרונה דתן כופין את
רבו ועושה בן חורין
וחזרו ביה להורות כדברי
בית שמואי רבין ודאי
לשחרור קאי אפי"ם
שחייבין לא שחייבין
חייב בראיה: ד"ש
מתניין בראיה קרנ
אבל בראיה פנים אפילו
קטן אכזי חייב להעלותו
שאמר הקהל את העם
האנשים והגשים והק"ן.
ויפ"ט דתני עבדים
שאין משחררין לגמרי
פטורין כמשנה ראשונה
היא שניה: ריש ר'
אלעזר בן עזריה אנשים
באין ללמד ועשים אותם
לשטות וט"ו ליתן שכר
למביאייהו: חוץ מחרש
אחינו לאוקומא בחרש
אחינו לא שומע ולא
מדבר את החרש המדבר
ואינו שומע או שומע
ואינו מדבר חייב: ואי
עניא ליה דתני רבנן
חרש מדבר ואינו שומע
זהו חרש שומע ואינו
מדבר זהו אלם זה
זהו חרש חסיד
לכל דבריהם: ואי
אחינו חייבין מדבר ואינו
שומע שומע ואינו מדבר
פטור מן הראיה: ואתא
רבנא ותרצה ואמר חסיד
מחזיר וחי' קתני הכל
חייבין בראיה ובשפחה

תקנתם את רבו. כמה שהיה לו מעיקר א"י לו עכשיו שזה העבדות ואת עלמו לא תקנתם שאינו יכול לישא אשה ואי משום עבדות הא לא איכפת ליה כלל כיון דמעיקרא היה כולו לרב ועכשיו ביומו עלמנו ויכ"ר משולם גריס תקנתם את עלמו ואת רבו לא תקנתם כלל שגם הרב מפקדו הולדות:

לישא שפחה אינו יבול. ולמחר עלמו לא מני כדי לישא שפחה דהא גר אינו נמכר בעבד עברי דבעין וכן לא משפחתו (ויקרא כה) ולכח כדאימא בלחיה ועוד מאחר ללא קיים פריה ורביה ביהדות לא נפיקין ליה כענינת לנד מירות שבו ודכוותיה מנינו פ"ק דקדושין (דף כ.) אין לו אשה ליה א"י רבו מוסר לו שפחה כענינת וא"ת ישא בת מינו ליתי נד מירות ולשתמש נד מירות ונד עבדות נד עבדות דומיא דפריה שפחה אין מרביעין עליה לא סוק ולא תמוז אלף מינה כפרק אמוז ואת בנו (חולין דף עט.) ו"ל דהתם לא קפיד קרא אלף כנלחיס דמרי מיניס והא ליכא אלף הכא אמאן קפיד קרא אלף מירות ללא לשתמש נד מירות בעבדות והא ליכא אלא ומטעם דשרי הרבנה שרי גס לרכוז על הפריה ובתוספתא דמסכת כנלחיס (פ"ה) וזכירנא (פ"ה) מניא אמר רבי חייבין מן יודיה אסור לרכוז על הפריה מק"ו ומה במקום שומט דשרי לנכוש שמי חלוקין אסור בתעובתו מקום שאסור לנכוש שמי מיניס אינו דין שאסור בתעובתו אמרו ליה והא כתיב (ו) והרכבתם את שלמה בני על הפריה (מלכים א' 6) אמר להם אין למדים תורה מן זה המקום א"ל והא כתיב (ו) וישע הישר בעיני ה':

לישא שפחה אינו יבול. וממזרת

לא ישא אע"ג דעבד מותר בממזרת לפי שקדש ועומד כמתן פרק האומר (קדושין דף סט.) יכולין ממזרים ליערב כילד ממזר נושא שפחה ונד מירות שרי זה דמתן פרק עשרה יוחסין (סג) שחרורי ימזרי שרו לנא זה כזה דהא י"ל דאין לנו לתקן כדי להרבות ממזרים בעולם ועוד כיון דתפסי בה קדושין אחי נד עבדות ומשתמש בנאש חיס ומינה נמי לא ישא דאע"ג דממזרת ומינה ושחרורי מותרין לנא זה כזה דהא הוה התפסק קדושין ואחי נד עבדות ומשתמש בנאש חיס אי נמי נתינה אסור נד עבדות ללא קדש ועומד הוא אע"ג דמותר בממזרת משום דלא מקרי קבל מזהר בלא דלא חסד ולימי עשה (גלגלנת לכה) ולדחי לאו דלא יהיה קדש וי"ל דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי כפייה אי נמי דלא אחי עשה ודחי לא מעשה אלף כגון מילה נזרעת דבעידתא דמעקר לאו מקיים עשה אלף הכא משעת הערחה עובר ליה בלאו ועשה ליכא עד גמר ביאה:

לא תהו בראה. האי עשה אלס טפי מפרי ורבו כדאמר בגמלה כפרק גמלא (דף מ.) מוכר אלס ס"ת לישא אשה וללמוד תורה ומייתי לא תהו בראה אלף י"מ משום דעבד לא מיפקד אפריה ורביה דלמרא (היו לו בניס בעבדותו ושחמחר לא קיים פריה ורביה ולאו מילתא היא דלמרא בירושלמי דמו"ק (פ"ה) עבד מכו שישא אשה כגומד אמר להון נשמעין מן הדין מתניין יבטול והלא לא נברא העולם אלף בשביל פריה ורביה ואמר שמעון בר אבא משום רבי יוחנן כל שהוא מלווה על פריה ורביה לא ישא אשה במועד ומועד לישא דנקט הכא והלא לא נברא העולם אלף בשביל פריה ורביה משמע דלמחריהו קאי והא דלמחרין לא קיים פריה ורביה היינו מטעם דבעין ורבו מיוחס אחריו ואפילו ישראל שיש לו בן מן השפחה אינו קרוי (ו) אחריו ועוד פרו ורבו אכולוה בני נח כתיב אף לנכנע: **כופין** את רבו. אפילו לשמואל דלמרא (ביטין דף לה.) המפקיר עבדו יולא למירות וא"ל גט שחרור הכא דעבד ליה עשית עבדו שחרור גמור ואע"ג דלמחרין (ברכות דף מו:) המשחרר עבדו עובר בעשה נמיאן שן דליעבד הרב אסורא ווטא ולא ליעבד העבד אסורא רבה כדאמר בעירובין פ"ב ככל מערבין (דף נג:) וסא) ולא דמי להיחא דריש שבת (דף ד.) וסא) וכי אמרינן לו לאדם עמוד ומטא בשביל שחכה חבירך דהתם פושע דבדר הוי שלא היה לו לאפות הפת מדע דשרינן ריש תמיד נשחט (פסחים דף נט.) וסא) להקריב לכהן אחר תמיד של בין הערבים כפרת חבירו כדי שיחלל קרבן פסח לערב אע"ג דאיכא עשה דהשלמה(ט):

ינשים ועבדים. זה שייך לאקשוי אמאי מני נשים לשון רבים ומנא קמן (ו) חרש לשון יחיד כדדייק כפרק דנהה (דף ק.) גבי קטנות והא שייך לאקשוי אמאי מני נשים מרי עיניי ולא דמי חד לאדך (חרש) וטובה פטור מכל המלות כדאמר לדקמן (דף ק.) ולא דעיני דפטור מקרא רק מק"ו דנשים פטורות דכתיב וכוך טפלים לא כל שכן דהכי דייקנן כפרק קמא דקדושין (דף לד:) וסא) טפלים חייבין נשים לא כל שכן:

סומי שאינו יבול לעלות ברגליו. פרש"י מירושלים לעורה ורבותא נקט דלא מביעא מעירו דלא מני סליק לעורה וה"ה נמי אם הוא אינו יכול לעלות מעירו דפטור דמשמע בגמרא עד הכא מנא אימתי: **חרש** דומיא דשומע וקבון. בגמלה פ"ב (דף ע"ב) הכל כשרין לקרוא את המגילה והוא לא נברא העולם אלף בשביל פריה ורביה ואמר שמעון בר אבא משום רבי יוחנן כל שהוא מלווה על פריה ורביה לא ישא אשה במועד ומועד לישא דנקט הכא והלא לא נברא העולם אלף בשביל פריה ורביה משמע דלמחריהו קאי והא דלמחרין לא קיים פריה ורביה היינו מטעם דבעין ורבו מיוחס אחריו ואפילו ישראל שיש לו בן מן השפחה אינו קרוי (ו) אחריו ועוד פרו ורבו אכולוה בני נח כתיב אף לנכנע: **כופין** את רבו. אפילו לשמואל דלמרא (ביטין דף לה.) המפקיר עבדו יולא למירות וא"ל גט שחרור הכא דעבד ליה עשית עבדו שחרור גמור ואע"ג דלמחרין (ברכות דף מו:) המשחרר עבדו עובר בעשה נמיאן שן דליעבד הרב אסורא ווטא ולא ליעבד העבד אסורא רבה כדאמר בעירובין פ"ב ככל מערבין (דף נג:) וסא) ולא דמי להיחא דריש שבת (דף ד.) וסא) וכי אמרינן לו לאדם עמוד ומטא בשביל שחכה חבירך דהתם פושע דבדר הוי שלא היה לו לאפות הפת מדע דשרינן ריש תמיד נשחט (פסחים דף נט.) וסא) להקריב לכהן אחר תמיד של בין הערבים כפרת חבירו כדי שיחלל קרבן פסח לערב אע"ג דאיכא עשה דהשלמה(ט):

שומע ואינו מדבר פטור מן הראיה וחייב בשפחה. והא דלא קתני רבים ומנא קמן (ו) חרש לשון יחיד כדדייק כפרק דנהה (דף ק.) גבי קטנות והא שייך לאקשוי אמאי מני נשים מרי עיניי ולא דמי חד לאדך (חרש) וטובה פטור מכל המלות כדאמר לדקמן (דף ק.) ולא דעיני דפטור מקרא רק מק"ו דנשים פטורות דכתיב וכוך טפלים לא כל שכן דהכי דייקנן כפרק קמא דקדושין (דף לד:) וסא) טפלים חייבין נשים לא כל שכן:

תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם. כל תקנת רבו כאלו היא אצל תקנת העבד אין כאלו אם נתקן במשפט הממון לא נתקן בפריה ורביה: לישא שפחה אינו יכול. מפני נד החרות שבו וכתיב לא יהיה קדש וגו' (דברים נג): כס חורין אינו יכול. מפני נד עבדות שבו:

לא סרו בראה. לא נברא הקב"ה את האדם לדין בלא ישוב אלף לשבת ירידה: ליתוס. ברש מסכת תרומות (מ"ג): **חרש שדברו בו חכמים ככל מקום.** שישו אומו לשטות לפטורו לא דבר אלף כמי שאינו שומע ואינו מדבר הכי ק"ל ליה לרבנן דמי שאינו שומע ואינו מדבר דלאו בני דעה נעשה: **מדבר ואינו שומע.** תמילתו היה פקח עד שלמד לדבר ואת"ח נחמרה: **סניאל.** בנתמנין: **לכה דפטו רבנן.** בבחינה נטול דבורו: **פטור.** שהבחינה הוזה עיקר וסומכין עליה: **זה וזה פפקחים.** היינו בנתמנין דלא פטור אלף חרש הדומה לשטות: **ואי נעיס אימא.** אלס כמשמעו נוטריקון אישחקיל מלוליה ניטל דבורו: **פטור.** מן הראייה. קשין אהדי מתמנין ובריימא: **אמר רבא.** מתמנין דמי אלף לרייה חרש דומיא דשטות: **הא סרוי מיתסרא חרש קטני.** (ב) דלע"פ דלא דומה לשטות פטור וכי מניא מתמנין דומיא דשטות גני שמחה הוא דמי ומרי מיני חרש מנא מתמנין וחסוריה מיתסרא מתמנין ויכזי קטני הכל חייבין בראיה חוץ מחרש כל דהו רבו שומע ואינו מדבר או מדבר ואינו שומע: **ואף על פי שכוף פטור.** בעולת ראייה ליראות: **חייב**

תורה אור השלם
1. כי בה אמר יי בראד השמים הוא האלוקים יצר הארץ ועשה הוא כוונה לא תהו בראה לשבת ירידה אפי' לא יצא ישיעיהו מה הי' ואני כחרש לא אשקע ויכאלם לא יפתח תהלים לח יי

הגהות הב"ח

(ב) ש"י דיה חסורי מחסרה והכי קתני דבני ראייה אע"פ לנא: (ג) חרש דיה לישא שפחה אינו יבול למכור ויכו אמר ליה והא כתיב אשר עשה דוד את הישר בעיני ה' ולא סר מכל אשר צוהו כל ימי חייו רק דבר אוריה החתי הכי' וי"ע עין גרש"פ ח"י דלחא"ס פ"י תקוע מוקט עלמו לנדר הלכה ולי נהיה שדיר ונשה ואת על פ"ן רבו עולה האילני שהיה מעיר תקוע: (ג) ד"ה לא תהו יכו' בן מן השפחה אינו קרוי מירוסלמי: (ד) ד"ה שש"י וי' ומנא קטן שוטת חרש לשון יחיד:

מיוסר רש"י
תקנתם את רבו. שפחה אינו יבול למכור ויכו אמר ליה והא כתיב אשר עשה דוד את הישר בעיני ה' ולא סר מכל אשר צוהו כל ימי חייו רק דבר אוריה החתי הכי' וי"ע עין גרש"פ ח"י דלחא"ס פ"י תקוע מוקט עלמו לנדר הלכה ולי נהיה שדיר ונשה ואת על פ"ן רבו עולה האילני שהיה מעיר תקוע: (ג) ד"ה לא תהו יכו' בן מן השפחה אינו קרוי מירוסלמי: (ד) ד"ה שש"י וי' ומנא קטן שוטת חרש לשון יחיד:

מיוסר רש"י
תקנתם את רבו. שפחה אינו יבול למכור ויכו אמר ליה והא כתיב אשר עשה דוד את הישר בעיני ה' ולא סר מכל אשר צוהו כל ימי חייו רק דבר אוריה החתי הכי' וי"ע עין גרש"פ ח"י דלחא"ס פ"י תקוע מוקט עלמו לנדר הלכה ולי נהיה שדיר ונשה ואת על פ"ן רבו עולה האילני שהיה מעיר תקוע: (ג) ד"ה לא תהו יכו' בן מן השפחה אינו קרוי מירוסלמי: (ד) ד"ה שש"י וי' ומנא קטן שוטת חרש לשון יחיד:

מיוסר רש"י
תקנתם את רבו. שפחה אינו יבול למכור ויכו אמר ליה והא כתיב אשר עשה דוד את הישר בעיני ה' ולא סר מכל אשר צוהו כל ימי חייו רק דבר אוריה החתי הכי' וי"ע עין גרש"פ ח"י דלחא"ס פ"י תקוע מוקט עלמו לנדר הלכה ולי נהיה שדיר ונשה ואת על פ"ן רבו עולה האילני שהיה מעיר תקוע: (ג) ד"ה לא תהו יכו' בן מן השפחה אינו קרוי מירוסלמי: (ד) ד"ה שש"י וי' ומנא קטן שוטת חרש לשון יחיד:

מיוסר רש"י
תקנתם את רבו. שפחה אינו יבול למכור ויכו אמר ליה והא כתיב אשר עשה דוד את הישר בעיני ה' ולא סר מכל אשר צוהו כל ימי חייו רק דבר אוריה החתי הכי' וי"ע עין גרש"פ ח"י דלחא"ס פ"י תקוע מוקט עלמו לנדר הלכה ולי נהיה שדיר ונשה ואת על פ"ן רבו עולה האילני שהיה מעיר תקוע: (ג) ד"ה לא תהו יכו' בן מן השפחה אינו קרוי מירוסלמי: (ד) ד"ה שש"י וי' ומנא קטן שוטת חרש לשון יחיד:

מיוסר רש"י
תקנתם את רבו. שפחה אינו יבול למכור ויכו אמר ליה והא כתיב אשר עשה דוד את הישר בעיני ה' ולא סר מכל אשר צוהו כל ימי חייו רק דבר אוריה החתי הכי' וי"ע עין גרש"פ ח"י דלחא"ס פ"י תקוע מוקט עלמו לנדר הלכה ולי נהיה שדיר ונשה ואת על פ"ן רבו עולה האילני שהיה מעיר תקוע: (ג) ד"ה לא תהו יכו' בן מן השפחה אינו קרוי מירוסלמי: (ד) ד"ה שש"י וי' ומנא קטן שוטת חרש לשון יחיד:

גמר